

- 2 Vsouvání hlásky *d* u slova *zdralý* je patrně výsledkem přechodu artikulace mezi dvěma souhláskami, není však vyloučeno, že tento proces byl navíc podporován adideací k slovu *zdravý*. V pruhu přechod. nářečí česko-polských odpovídá skupení *zr-* skupina *zř-*; i v ní došlo k vsouvání hlásky *d*.
Vsouvání souhlásky *d* v slově *zrovna* ukazuje jednoznačně na jeho fonetické příčiny, viz výše. Na mapě znázorňujeme pozitivně pouze podobu *zdovna*.
- 3 Výslovnost *zdralý* zabírá poměrně rozsáhlé území. Pokrývá sev. a vých. okraj Čech, na Moravě navazuje výběžkem od Šumperku k Boskovicům a až téměř k Novému Městu na Moravě, nejdůsledněji se dokládá ze slezských dialektů. Odděleně se ještě vyskytuje na samém jz. okraji jzč. nářečí (Pošumaví).
Jak už bylo uvedeno, v pruhu přechod. dialektů česko-polských s malým přesahem do vých. podskupiny slez. dialektů je skupení *zdr̄-*: *zdr̄aly*.
Areál výskytu varianty *zdovna* se nachází v jzč. dialektech, a to v pásu od Příbramě k Českým Budějovicům. Na ostatním území je jen forma *zrovna*.
- 4 a) **zralý** stč., Jg, sloven. *zrelý*, pol. *dojrzały* b) —
- 5 a) **zralej** Ju 3, 5, Ru 3, 4 — **zralí** Ju 1, 2, 6 — **zrały** Ju 7 — **zdrali** Ju 1, 6 b) —
— **zdrali** Po 1, Ju 2
- 7 Na vsouvání souhlásky *d* ukazují též slova *zdr̄idlo*, *zdr̄udlo* ‚pramen‘, srov. ČJA 2, 132. Výskyt těchto forem se zcela kryje s variantou *zdr̄aly*, viz výše.

Bh

Změna **rl** > **rdl**

Na vsouvání souhlásky *d* mezi *r*, *l* (*rl* > *rdl*), kde závěrové *l* mělo vliv na to, že se místo chvění jazyka realizoval závěr, máme v našem materiálu následující doklady:

šprdle (ČJA 3, 27 tyčka v plotě) 211–213, 227, 646, *brdlinko* 210, 211, 228, 21, *brdlinka* 225, *šprdlinka* 229
šamrdla (ČJA 1, 156 stolička) 622, 635, 63, *šamrdle* 322, 333, 432, 433, 442, 30, 31, 32, 41, 44, *štokrdle* 433, 518, 519, 614, 637, 639, 703; 08, 43, 53, 59, 61, 63, 64, 93;

štamprdle ‚sklenička na likéry, stopka‘ (2020): 113, 114, 127, 245, 316, 410, 447, 502, 503, 644, 43, *štamprdla* 518, 619, 629, 635; poměrně hojně je tato forma doložena u mládeže ve městech, stejně jako *bábrdle* ‚babička‘ (ČJA 1, 7): 03, 13, *bábrdlinka* 44.

Sem se řadí též ojedinělé doklady *Chrdlice*, *šprdlení* ‚zábradlí‘ (z okolí Brna) a *brdlo* ‚berla‘ (1715) 736, 737.

Je pozoruhodné, že na vsouvání hlásky *d* v tomto skupení máme doklady zejména z Čech a ze záp. části Moravy, zvláště pak z mluvy mladé městské generace. U ní jde patrně o prostředek expresivního vyjádření.

Bh

Zvláštní případy

267 **sežrat** (912) — mapa s. 385

- 1 M **zežrat̄**
zežrat̄ — **sežrat** — **sežrát**
- 2 Vedle vsouvání souhlásky *-h-* (*sežhrat*) sledujeme zde další nář. difference, a to varianty se znělou souhláskou v předponě – *zežrat* (o nich srov. též ČJA 4, 416 (je/máme) (se)mleto perf. a ČJA 5, 295a sebrat) a podobu se zdloženou kmenovou samohláskou (*sežrát*).
Vyskytuje-li se varianta *zežhrat* jako dubletní vedle formy *zežrat*, pak mívá expresivní odstín.
- 3 Forma *zežhrat* pokrývá v podstatě celá vm. nářečí a přesahuje do frenštátské podskupiny slez. dialektů, dále na vých. okraj střm. nářečí, výběžkem zasahuje do oblasti záp. od Brna a jv. od Boskovic.
Izoglosa forem *zežrat* × *sežrat* sleduje bývalou zemskou čes.-mor. hranici. Obměna *sežrát* je omezena na Chodsko.
- 4 **sežrat** stč., Jg, SSSČ **zežrat** Jg, sloven. *zožrat̄*, pol. *zeżreć*, hluž. *zežrać*
- 5 **sežrat** Po 1, Ju 1–3, 5, Ru 2–4 — **zežrat** Ju 4, 6, Ru 5 — **zežhrať** Ju 7

Bh